

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Pavla Molka (soudce zpravodaj) a soudců Petra Mikeše a Kateřiny Kopečkové v právní věci žalobce: **L. M.**, zast. JUDr. Ladislavou Lebedovou, advokátkou se sídlem Koželská 205, Ledec nad Sázavou, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 31. 8. 2023, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. 12. 2024, č. j. 16 Ad 26/2023-21,

t a k t o :

- I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 12. 2024, č. j. 16 Ad 26/2023-21, **se ruší.**
- II. Rozhodnutí žalované ze dne 31. 8. 2023, č. j. X **se ruší** a věc **se vrací** žalované k dalšímu řízení.
- III. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti částku 13 250 Kč k rukám jeho zástupkyně JUDr. Ladislavy Lebedové, advokátky, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Podstatou tohoto případu je posouzení žádosti o zvýšení starobního důchodu o částku zvýšení za vychované dítě (dále jen „výchovné“), které je podmíněno prokázáním toho, která osoba o dítě pečovala v největším rozsahu.

[2] Žalobce podal dne 12. 12. 2022 žádost o výchovné. Okresní správa sociálního zabezpečení Brno-venkov (dále jen „OSSZ“) jej následně vyzvala k doplnění informací souvisejících s péčí o dítě a dodala, že se toto vyjádření stane součástí původního čestného

prohlášení k samotné žádosti a bez něj nemůže kladně rozhodnout. Žalobce jednotlivé otázky zodpověděl ve vyjádření ze dne 9. 3. 2023. V něm uvedl, že rozhodnou skutečností, která ovlivnila rozsah jeho osobní péče o syna od jeho narození do zletilosti, byl zhoršený zdravotní stav jeho manželky. Ta od mládí trpěla šelestem na srdci a částečnou srdeční nedostatečností, k čemuž se přidávaly další diagnózy, které manželku žalobce omezovaly. Po celý život až do své smrti v 51 letech se snažila udržet pracovní poměr, ale výkon zaměstnání ji vyčerpával natolik, že jí nezbývaly síly na obvyklé záležitosti osobního a rodinného života. Výhradně žalobce vypravoval syna do školy a školky, vařil, vyzvedával jej z družiny, navštěvoval lékaře, chodil na třídní schůzky, vodil a vyzvedával jej z kroužků a jiných mimoškolních aktivit, před spaním četl pohádky. V rámci péče o syna dále téměř výhradně prováděl úklid domácnosti, praní, pořizování nákupů, zařizování drobných oprav a úředních záležitostí. Trvalá péče o syna vylučovala, aby v zaměstnání žalobce pobýval déle než nezbytně nutnou pracovní dobu. Každodenní ranní vstávání, příprava snídaně, svačiny a vypravení syna do školy a školky a následné vyzvednutí odtamtud či z družiny vymezovaly čas, kdy se mohl žalobce věnovat kariérnímu růstu. Musel opustit místo vedoucího oddělení Multiservisu, kde měl ve své působnosti více než 60 zaměstnanců a hmotnou odpovědnost, a byl nucen přejít na pozici revizního technika, tj. na pozici s menšími nároky na objem pracovních výkonů a se stagnujícím ohodnocením bez perspektivy dalšího růstu. Když syn nenavštěvoval jesle nebo školku, starali se o něj střídavě prarodiče, úloha žalobce spočívala v péči brzy ráno a poté v odpoledních a večerních hodinách.

[3] Žalovaná následně rozhodnutím ze dne 3. 7. 2023, č. j. X (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“), žalobci nepřiznala požadované výchovné z důvodu nesplnění podmínek podle čl. II zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 323/2021 Sb.“). Žalovaná prvostupňové rozhodnutí zdůvodnila tím, že žalobcova manželka byla na mateřské dovolené (nejméně jeden rok) a s přihlédnutím ke společensky obecně přijímaným ustáleným zvyklostem v době výkonu péče bylo zřejmé, že o dítě pečovala v největším rozsahu právě matka.

[4] Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal písemné námitky, v nichž kritizoval, že se žalovaná nevypořádala s tvrzenými skutečnostmi a její odůvodnění bylo příliš obecné. Žalovaná je v záhlaví citovaným rozhodnutím zamítla. Z podkladů v evidenci ČSSZ dovodila, že žalobce byl do nabytí zletilosti syna zaměstnán a nedošlo u něj k poklesu výdělků. Žalobce navíc podle žalované nepředložil žádné relevantní důkazy k vyvrácení toho, že se jednalo o pouhou obvyklou péči obou rodičů. Podle žalované ani neprokázal, že by manželka byla osobou bezmocnou či jinak zdravotně indisponovanou, proč by se nemohla starat o syna. Potvrdil tak, že prvostupňové rozhodnutí bylo vydáno v souladu se zákonem.

[5] Žalobce následně podal žalobu k Městskému soudu v Praze (dále jen „městský soud“), který ji napadeným rozsudkem zamítl. Městský soud v obecné rovině uvedl, že přestože znění zákona jako podmínku výslovně neuvádí prokázaný dopad do výdělkových poměrů, jedná se o okolnost, která může vést k prokázání převážující péče. Cílem zavedení výchovného byla totiž snaha vykompenzovat negativní dopady péče o děti na výdělkové poměry pečující osoby. Žalovaná je povinna provést důkladné šetření ohledně určení osoby pečující o dítě v největším rozsahu. Je nicméně na samotném žadateli o výchovné, aby prokázal rozsah své péče a související okolnosti. Žalobce však dle městského soudu (vycházejícího ze závěrů žalované) neprokázal, že by o syna pečoval ve větší míře než jeho

pokračování

matka. Neunesl tak důkazní břemeno. Žalobce poskytl žalované pouze obsáhlé vyjádření popisující jeho péči o syna a omezení, kterým čelila manželka, a to bez předložení nebo navržení jakýchkoliv důkazů. Vzhledem ke konkrétním činnostem, pojičím se s péčí o syna, městský soud shodně s žalovanou konstatoval, že žalobcem vypočtené úkony odpovídají obvyklé péči o dítě. Pouhé žalobcovo tvrzení tak podle městského soudu není způsobilé naplnit předpoklady pro přiznání výchovného.

[6] Dle městského soudu žalobce nijak neprokázal, že jej péče o syna limitovala v kariérním postupu či měla jakýkoliv dopad do jeho výdělkových poměrů. Jediná výjimka podle městského soudu vyplývá z evidenčního listu ze žalobcova bývalého zaměstnání, kde je evidován pokles příjmů v jednom roce z důvodu pracovní neschopnosti. Soud však uvedl, že to nemuselo souviset s péčí o dítě. Žalobce navíc nedoložil nezbytné důkazy ohledně špatného zdravotního stavu manželky a rozsahu jeho péče o syna, ač to mohl učinit. Návrh žalobce na provedení výslechu syna považoval městský soud za nadbytečný. Nešlo prý o důkaz vedoucí k prokázání sporných skutečností, jelikož se v řízení jednalo mimo jiné právě o zájmech žalobcova syna. Nadto měl žalobce tento důkaz navrhnout již ve správním řízení. Městský soud proto uzavřel, že žalobce neprokázal, že by byl osobou pečující o dítě v největším rozsahu, pročež žalobu zamítl.

II. Obsah kasační stížnosti žalobce

[7] Žalobce (dále „stěžovatel“) napadá rozsudek městského soudu kasační stížností, v níž navrhuje jeho zrušení z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

[8] Stěžovatel předně nesouhlasí se závěrem žalované, že by se jednalo o obvyklou společnou péči rodičů o dítě. Zdravotní problémy a zaměstnání stěžovatelově manželce neumožňovaly se ve větším rozsahu věnovat výchově syna a dalším činnostem, které převážně zabezpečoval stěžovatel. To ostatně tvrdil již ve svém vyjádření ze dne 9. 3. 2023. Změna jeho pracovního zařazení na pozici s menší časovou náročností byla jedním z důsledků zhoršeného manželčina zdraví. Dále uvedl, že vzhledem k tomu, že syn nabyt zletilosti v roce 1984, nebylo možné prokázat manželčin špatný zdravotní stav, jelikož se v té době lékařské zprávy nevydávaly a nyní je zdravotnická dokumentace již nedostupná. Následně dodal, že i přes výpomoc prarodičů v obdobích nemoci syna byl stěžovatel stále osobou, která o syna pečovala v největším rozsahu.

[9] Stěžovatel žalované dále vyčítá, že byl nad rámec žádosti o výchovné vyzván k doplnění dalších obtížně ověřitelných skutečností, a to konkrétně: 1. v čem spočíval větší rozsah osobní péče stěžovatele; 2. jak a zda ovlivnila péče o syna negativně jeho kariéru a 3. kdo byl se synem na mateřské či rodičovské dovolené. Tyto informace si žalovaná vyžádala, přestože zákon upravující výchovné výslovně hovoří pouze o náležitosti v podobě čestného prohlášení, že stěžovatel pečoval o syna v největším rozsahu oproti ostatním osobám. Stěžovatel tak podle svých slov doplácí na vágní znění zákona. Postup žalované navíc označil za nepřiměřený zásah do soukromí rodiče a dítěte. Žalovaná dle něj postupovala v rozporu s § 3 a § 4 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, pokud stěžovatele po zaslání vyjádření k výše uvedeným skutečnostem opětovně nevyzvala k předložení důkazů prokazujících tvrzené skutečnosti.

[10] Jako důvod přijatelnosti své kasační stížnosti a přesahu vlastních zájmů stěžovatel uvádí, že zamítnutí žádosti o výchovné se dotýká značné skupiny žadatelů (zejména otců) a může mít diskriminační charakter. Navrhuje proto, aby Nejvyšší správní soud (dále též „NSS“) napadený rozsudek zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení.

[11] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

Přijatelnost kasační stížnosti

[12] Ve věcech, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, se NSS po posouzení přípustnosti zabývá otázkou, zda kasační stížnost svým významem *podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele* (§ 104a odst. 1 s. ř. s.). Pokud by tomu tak totiž nebylo, musela by být odmítnuta jako nepřijatelná. NSS přijme kasační stížnost k věcnému přezkumu pouze v případě rozpoznatelného dopadu řešení právní otázky nad rámec konkrétního případu, a to i) z důvodu neexistence, nejednotnosti nebo potřeby překonání judikatury, nebo ii) v případě zásadního pochybení krajského soudu (usnesení NSS ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS).

[13] Stěžovatel v nynější věci uvádí, že zamítnutí žádosti o výchovné se dotýká značné skupiny žadatelů, a to zejména otců, což může působit diskriminačně. Podle stěžovatele tento důvod naplňuje obsah pojmu *přesah vlastních zájmů stěžovatele*. NSS ohledně posouzení přijatelnosti kasační stížnosti níže konstatuje, že v rozsudku městského soudu shledal zásadní pochybení, které mělo dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele. Kasační stížnost je proto přijatelná z důvodu výše uvedeného bodu ii).

Vlastní posouzení Nejvyšším správním soudem

[14] NSS předeseílá, že obdobnou otázkou, týkající se přiznání výchovného otci dítěte, který ve své žádosti tvrdí, že je osobou pečující o dítě v největším rozsahu, se na úrovni kasačního soudu nedávno zabýval desátý senát NSS v rozsudku ze dne 12. 3. 2025, č. j. 10 Ads 271/2024-35. Při posuzování nynějšího případu bude proto NSS vycházet ze závěrů citovaného rozsudku a z obecných východisek v něm vyslovených. Desátý senát ve svém rozsudku konstatoval, že omezení výdělku či kariérního růstu z důvodu péče o dítě v největším rozsahu může být v jednotlivých případech vnímáno jako *indicie* k určení, který z rodičů o dítě osobně pečoval v největším rozsahu. Nejde však v žádném případě o jednu ze zákonných podmínek pro přiznání výchovného. O dítě tudíž může pečovat v největším rozsahu také osoba, u níž se tato péče nijak viditelně neprojeví na omezení výdělku či kariérním postupu. Vycházeje z těchto závěrů, NSS nyní přistoupí k samotnému posouzení nynější kasační stížnosti.

[15] Před posouzením věcných námitek je třeba nejprve připomenout rozhodnou právní úpravu. Podle čl. II zákona č. 323/2021 Sb. platí:

1. Starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, se zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.

(...)

pokračování

3. Podmínky výchovy dítěte se pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy.

[16] Podle čl. II bodu 4 zákona č. 323/2021 Sb. věty první platí, že pokud byl důchodový věk stanoven se zohledněním vychovaných dětí, zvýší se starobní důchod o tzv. výchovné bez žádosti; za vychované dítě se pro účely přiznání výchovného považuje dítě, k jehož výchově bylo přihlédnuto při stanovení důchodového věku. Podle čl. II bodu 5 zákona č. 323/2021 Sb. pak platí, že pokud se nepostupuje podle bodu 4 (přiznání výchovného bez žádosti), zvýší se starobní důchod o výchovné na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V případě starobních důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 bylo možno žádost podat nejpozději do 31. 12. 2024.

[17] Naplnění podmínky výchovy dítěte se ve stěžovatelově případě posuzovalo podle podmínek obsažených v § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve spojení s § 4 odst. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb., která provádí zákon o důchodovém pojištění, a to ve znění účinném do 31. 12. 2022, neboť stěžovateli byl starobní důchod přiznán v období do 31. 12. 2022. Podle tohoto znění § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění platilo, že ženy naplnily podmínku výchovy dítěte pro nárok na starobní důchod, jestliže osobně pečovaly nebo pečovaly o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň *po dobu deseti roků*. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, pak splnila podmínku výchovy dítěte, jestliže osobně pečovala nebo pečovala o dítě ve věku *do dosažení zletilosti alespoň po dobu pěti roků*; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat. Podle § 4 odst. 2 prováděcí vyhlášky se podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod považovala za splněnou, pečovala-li žena o nezletilé dítě (a) od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení šesti měsíců věku, nebo (b) alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod.

[18] Pro přiznání výchovného je tedy třeba naplnit kumulativně dvě podmínky, z nichž první je stanovena alternativně: A1) osobní péče o dítě ve věku do dosažení jeho zletilosti alespoň po dobu deseti roků; nebo A2) v případě ujmoutí se výchovy dítěte až po dosažení osmého roku jeho věku osobní péče o dítě alespoň po dobu pěti roků při kontinuální péči až do dosažení jeho zletilosti; nebo A3) v případě úmrtí dítěte staršího šesti měsíců osobní péče od jeho narození do jeho úmrtí; nebo A4) osobní péče o nezletilé dítě alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod. Druhou podmínkou je pak B) osobní péče v *největším rozsahu*, pokud dítě (od narození po dosažení zletilosti) vychovávalo více osob.

[19] NSS se nejprve vyjádří ke stěžovatelově námitce, v níž žalované vyčítá, že jej vyzvala k doplnění dalších skutečností nad rámec žádosti o výchovné, resp. čestného prohlášení. Podle stěžovatele tak učinila skutečně mimo rozsah zákonných náležitostí. NSS tuto námitku shledává nedůvodnou.

[20] Podle § 84a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „zákon o organizaci sociálního zabezpečení“), který byl do tohoto zákona vložen novelou (zákonem č. 323/2021 Sb.) se *[v]ýchova dítěte se pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu prokazuje čestným prohlášením a rodným listem dítěte nebo jiným dokladem o vztahu k dítěti, a to při sepsání nebo podání žádosti o důchod; rodný list se nepředkládá, lze-li údaj o vztahu k dítěti zjistit z informačního systému veřejné správy. Čestné prohlášení se podává na předepsaném tiskopise; v čestném prohlášení se uvádějí údaje podle § 85 odst. 4, prohlášení, že osoba pečovala o dítě v největším rozsahu, a prohlášení, že nenastala překážka pro zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle § 34a odst. 4 zákona o důchodovém pojištění. Tento tiskopis obsahuje též poučení o důsledcích uvedení nepravdivých údajů. Z citovaného ustanovení je zřejmé, že podle zákona je nutné k prokázání rozsahu péče o dítě doložit čestné prohlášení na předepsaném tiskopise a rodný list dítěte, který však není nutný, pokud je údaj o vztahu k dítěti patrný z informačního systému ČSSZ.*

[21] NSS v tomto ohledu poznamenává, že samotné výše uvedené zákonné podmínky pro přiznání výchovného stěžovatel splnil již samotným podáním žádosti ze dne 12. 12. 2022, v níž je obsaženo ono čestné prohlášení. NSS souhlasí se stěžovatelem, že zákon výslovně nehovoří o dalších požadavcích (nad rámec žádosti a čestného prohlášení, případně rodného listu dítěte) k prokázání rozhodných skutečností pro přiznání výchovného. Na druhou stranu však OSSZ nelze vyčítat, pokud stěžovatele vyzvala k objasnění a doplnění relevantních informací, které ve skutečnosti nelze z pouhého formuláře fakticky dovodit. V tomto případě NSS neshledává jakékoliv pochybení OSSZ, která má jakožto správní orgán obecně povinnost zjistit skutkový stav věci dle § 3 správního řádu, aby o něm mohla rozhodnout.

[22] Problematický je však dle NSS následný postup žalované (potvrzený městským soudem), která v napadeném rozhodnutí stěžovateli opakovaně vyčítala, že sám nenavrhoval další důkazní prostředky k prokázání rozhodných skutečností (zejména jeho péče v největším rozsahu a špatného zdravotního stavu manželky).

[23] Stěžovatel totiž nebyl povinen takové návrhy sám iniciativně činit. Pokud žalovaná či OSSZ měly jakékoliv pochybnosti ohledně věrohodnosti stěžovatelových tvrzení, měly samy přistoupit k dalšímu dokazování (například provést výslech stěžovatele, jeho syna nebo jiných příbuzných osob). NSS v rozsudku ze dne 2. 10. 2019, č. j. 10 Ads 137/2019-43, bod 28 dovodil, že „[s]právně provedený svědecký výslech obvykle pomůže zjistit, zda svědkovi či údajům uvedeným v čestném prohlášení lze důvěřovat, či nikoliv. I pokud svědkovi nelze ve všem, co říká důvěřovat, dílčí prvky jeho výpovědi mohou žalované pomoci rekonstruovat skutečný stav věci (výslech svědka lze použít jako běžný důkazní prostředek mimo rámec cit. § 85 odst. 5 [zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení; doplněno NSS]).“

[24] NSS doplňuje, že stěžovatel výslech svého syna navrhl v řízení před městským soudem. Ten jej považoval za nadbytečný a uvedl, že výslech syna měl stěžovatel navrhnout již ve správním řízení. NSS však výše dovodil, že stěžovatel ve správním řízení neměl povinnost iniciovat jakékoliv další procesní úkony a navrhnout dokazování, a to zejména za situace, kdy legitimně očekával, že vyjádření ze dne 9. 3. 2023, učiněné v reakci na výzvu OSSZ, bude pro rozhodnutí o jeho nároku (spolu s čestným prohlášením) dostatečné. To ostatně OSSZ sama ve výzvě předesílala, když uvedla, že bez zodpovězení otázek ohledně výchovy dítěte nemůže o stěžovatelově žádosti kladně rozhodnout.

pokračování

[25] NSS proto shrnuje, že stěžovatel byl podle zákona povinen svůj nárok podložit toliko čestným prohlášením, aniž by byl nad rámec učiněné výzvy žalované, na niž ostatně dostatečně reagoval, povinen cokoliv dalšího dokládat či navrhopvat.

[26] Na dříve uvedené NSS naváže posouzením dílčí kasační námitky, dle níž žalovaná jednala v rozporu s § 3 a § 4 odst. 2 správního řádu, jestliže stěžovatele opětovně nevyzvala k předložení důkazů k prokázání tvrzených skutečností.

[27] Ustanovení § 3 správního řádu zakotvuje zásadu materiální pravdy takto: *Nevyplývá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.*

[28] Dle § 4 odst. 2 správního řádu *[s]právní orgán v souvislosti se svým úkonem poskytne dotčené osobě přiměřené poučení o jejích právech a povinnostech, je-li to vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům dotčené osoby potřebné.*

[29] NSS připomíná svou judikaturu ve vztahu k prokazování rozhodných skutečností správními orgány. Při dokazování klíčových skutečností případu by měl správní orgán postupovat způsobem vedoucím ke zjištění stavu věci v míře umožňující zákonné rozhodnutí. NSS dovodil, že ani „*případné nesplnění součinnosti účastníka řízení označit důkazy na podporu svých tvrzení dle § 52 správního řádu totiž nezabývá správní orgán povinností zjistit podstatný skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti*“ (viz rozsudek NSS ze dne 25. 7. 2019, č. j. 1 Azs 181/2018-29, bod 19). Ze správního spisu však plyne, že stěžovatel takovou součinnost poskytl mimo jiné tím, že věcně reagoval na výzvu OSSZ zodpovězením otázek ohledně rozsahu výchovy dítěte. NSS pouze částečně souhlasí s městským soudem, který v napadeném rozsudku opakovaně zdůrazňoval, že je to právě stěžovatel, koho tížilo důkazní břemeno. V tomto případě však žalovaná i městský soud pochybily, pokud na stěžovatele nedůvodně přenášely důkazní břemeno v takové míře, která není obecně pro samotného žadatele o výchovné únosná. Stěžovateli nelze klást k tíži, že zdravotní dokumentace, která by prokazovala skutečný zhoršený zdravotní stav manželky, již není dostupná.

[30] Potřeba navrhopvat další důkazy ve správním řízení stěžovateli zjevně nevyplynula ani z prvostupňového rozhodnutí. V něm žalovaná své zdůvodnění, mimo zhruba stránkovou citaci zákonných ustanovení, zúžila na prostý závěr o tom, že žalobcova manželka byla na mateřské dovolené a s přihlédnutím ke společensky obecně přijímaným ustáleným zvyklostem v době výkonu péče bylo zřejmé, že o dítě pečovala v největším rozsahu právě matka. Takovéto odůvodnění rozhodnutí správního orgánu nemůže obstát.

[31] Žalovaná následně v nyní napadeném rozhodnutí o stěžovatelových námitkách svou argumentaci rozvedla, nicméně opět dospěla k závěru, že stěžovatel nijak nevyvrátil, že o syna pečovala matka na mateřské dovolené i po ní, a neprokázal, že by o něj on pečoval v největším rozsahu. Zároveň však uvedla, že prvostupňovým rozhodnutím „*poskytla ČSSZ účastníkovi řízení podrobné odůvodnění výroku rozhodnutí [...]*“. S tím NSS nesouhlasí. Žalovaná nezjistila dostatečně skutkový stav věci, přičemž se uchýlila k velice obecné argumentaci, dle níž stěžovatel neprokázal rozhodné skutečnosti k přiznání výchovného.

[32] NSS tak v souhrnu uvádí, že žalovaná mohla po stěžovateli požadovat prokázání nároku prostředky jdoucími nad rámec dokumentů výslovně požadovaných v § 84a zákona o organizaci sociálního zabezpečení. To samo o sobě nebylo pochybením ze strany žalované, pokud šlo o dokumenty nezbytné k úplnému zjištění skutkového stavu. Žalovaná však poté pochybila, neboť poté, co na základě stěžovatelem doložených informací propadla pochybnostem o dostatečnosti jeho tvrzení, jej přesto nevyzvala k doložení dalších důkazů, které potřebovala pro rozhodnutí o jeho žádosti. Tím jednala v rozporu s požadavky správního řádu. Rovněž městský soud pochybil, pokud přejal závěry žalované o neunesení důkazního břemene, čímž nedůvodně zasáhl do hmotněprávního postavení stěžovatele. Nepřiznání výchovného s odůvodněním žalované a městského soudu, které stálo na tom, že se stěžovateli nepodařilo dostatečně prokázat, že o syna pečoval v největším rozsahu, proto nemůže dle NSS (vzhledem k dříve uvedenému) obstát.

[33] Stěžovatel dílčí kasační námitkou brojí rovněž proti závěru žalované (i městského soudu), že se jednalo o obvyklou společnou péči obou rodičů o jejich syna. V míře tvrzení, která měla žalovaná k dispozici od stěžovatele, nelze dle NSS jednoduše dospět k závěru, že se jednalo o obvyklou společnou péči. Z rozsudku č. j. 10 Ads 271/2025-35 plyne, že péče rodičů může být „i rovnoměrná (rodiče se např. střídají v doprovázení do školy, kroužků aj.). V takovém případě by proto výchovné zcela logicky a v souladu se smyslem zákonné úpravy náleželo matce, která bude mít „náskok“ ve formě mateřské (rodičovské) dovolené. V životě však mohou nastat i takové situace (rozvod či úmrtí matky), [či zdravotní komplikace matky, jako v nynějším případě; doplněno nyní NSS] v jejichž důsledku přejde péče o dítě v pozdějším věku výhradně na druhého rodiče. Pokud se tak stane a otec převezme péči o dítě např. v jeho 10 letech a zbylých 8 let bude o dítě výhradně pečovat, je zřejmé, že o dítě bude pečovat v největším rozsahu ve smyslu shora citované zákonné úpravy.“ Dále desátý senát dopověděl, že nelze podceňovat náročnost péče o dítě v brzkém věku, nicméně žádosti nelze posuzovat pouze tímto prizmatem. Mohlo by to totiž vést k závěru, že nárok na výchovné má toliko rodič, který zůstal na mateřské/rodičovské dovolené. Takový závěr by se míjel se záměrem zákonodárce. Rozhodné je tudíž pečlivé hodnocení konkrétních okolností každého jednotlivého případu a péče o dítě od jeho narození až po dosažení zletilosti. NSS dodává, že vzhledem k tomu, že žalovaná nezjistila dostatečně skutečný stav věci, nemohla jednoduše dospět k závěru, že se v případě stěžovatele jednalo o obvyklou péči o dítě.

[34] Ani argumentace městského soudu, že stěžovatel neprokázal, že by péče o syna měla dopad do jeho výdělkových poměrů, nemůže ve světle závěrů rozsudku č. j. 10 Ads 271/2024-35 obstát. Nejedná se totiž o jednu z podmínek, kterou by bylo nezbytné splnit či dokazovat. NSS připomíná, že slovy citovaného rozsudku se jedná pouze o *indicii* k určení toho rodiče, který o dítě pečoval v největším rozsahu.

[35] Stěžovatel dále namítá, že bylo postupem žalované zasaženo do soukromí rodiče a dítěte. To je však pouze obecná námitka a NSS se k ní nebude blíže vyjadřovat. Stěžovatel ji totiž nijak nerozvádí, ani neuvádí, v čem konkrétně pociťoval nepřiměřený zásah. Nejedná se navíc o skutečnost, která by mohla změnit závěry tohoto rozsudku.

[36] Lze proto shrnout, že právní závěr učiněný městským soudem a žalovanou shledal NSS ze shora uvedených důvodů nezákonným.

[37] V dalším řízení proto bude na žalované, aby s ohledem na závěry uvedené v tomto rozsudku přihlédla ke všem okolnostem nyní posuzovaného případu a řádně posoudila

pokračování

skutečný stav věci (resp. splnění podmínek dle čl. II zákona č. 323/2021 Sb.), tj. provedla odpovídající dokazování v souladu se zásadou materiální pravdy ve vztahu ke zjištění, zda stěžovatel o syna pečoval v největším rozsahu.

IV. Závěr a náklady řízení

[38] Na základě výše uvedených důvodů dospěl NSS k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a napadený rozsudek městského soudu zrušil. Protože městský soud je vázán právním názorem NSS, musel by žalobě proti rozhodnutí žalované vyhovět a vrátit jí věc k dalšímu řízení. Proto NSS rozhodl výrokem II současně o zrušení správního rozhodnutí a věc vrátil žalované k dalšímu řízení ve smyslu § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. za přiměřeného použití § 78 odst. 4 s. ř. s. V dalším řízení jsou správní orgány vázány právním názorem NSS vyjádřeným v tomto rozsudku [§ 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 5 s. ř. s.].

[39] Jelikož NSS zrušil rozsudek městského soudu a současně rozhodnutí správního orgánu, je podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. povinen rozhodnout kromě nákladů řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí městského soudu. Náklady řízení o žalobě a náklady řízení o kasační stížnosti tvoří v tomto případě jeden celek a soud rozhodne o jejich náhradě jediným výrokem vycházejícím z § 60 s. ř. s. (srov. rozsudek NSS ze dne 19. 11. 2008, č. j. 1 As 61/2008-98).

[40] V souladu s § 60 odst. 1 větou první ve spojení s § 120 s. ř. s. má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu účelně vynaložených nákladů v řízení před soudem, které vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalovaná v řízení úspěch neměla, a proto jí nevzniklo právo na náhradu nákladů řízení o žalobě ani o kasační stížnosti. Takové právo naopak má stěžovatel. Podle § 57 odst. 1 s. ř. s. náklady řízení představují zejména zaplacené soudní poplatky, odměna zástupkyni stěžovatele a hotové výdaje.

[41] V řízení před městským soudem (a následně i před NSS) byl stěžovatel osvobozen od soudních poplatků podle § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Zástupkyně stěžovatele učinila v řízení před městským soudem tři úkony právní služby, a to přípravu a převzetí zastoupení, sepsání a podání návrhu a účast na jednání před soudem [§ 11 odst. 1 písm. a), d) a g) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění účinném do 31. 12. 2024]. Za tři úkony náleží zástupkyni stěžovatele mimosmluvní odměna ve výši 3 x 1 000 Kč (§ 9 odst. 2 ve spojení s § 7 advokátního tarifu), celkem tedy 3 000 Kč. Náhrada hotových výdajů činí 300 Kč na jeden úkon právní služby (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), celkem tedy 900 Kč. K tomu přináleží dále cestovné ze sídla zástupkyně k jednání u městského soudu a zpět ve výši 1 380 Kč a náhrada 6 krát půl hodiny ztráta času po 100 Kč, tedy 600 Kč, celkem tedy 5 880 Kč. Odměna zástupkyně stěžovatele je zvýšena o DPH ve výši 21 %, tedy o 1 235 Kč. Celkové náklady stěžovatele v řízení před městským soudem tak činí 7 115 Kč.

[42] V řízení o kasační stížnosti učinila zástupkyně stěžovatele jeden právní úkon, a to sepsání a podání kasační stížnosti [§ 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu, ve znění účinném od 1. 1. 2025 (kasační stížnost byla podána dne 30. 1. 2025)], za což jí náleží mimosmluvní odměna ve výši 4 620 Kč dle § 9 odst. 5 ve spojení s § 7 advokátního tarifu. Náhrada hotových výdajů činí 450 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Odměna zástupkyně

stěžovatele je zvýšena o DPH, tedy o 1 064,7 Kč. Celkové náklady stěžovatele v řízení o kasační stížnosti tak představují částku 6 135 Kč.

[43] Celkově je tak žalovaná povinna uhradit stěžovateli náklady řízení o žalobě a kasační stížnosti ve výši 13 250 Kč.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 17. dubna 2025

Pavel Molek
předseda senátu